

upravleniya: amerykanskaia shkola. М., Publishing House of Moscow University: 131-141 (in Russian)

Hunold, C. 2001. "Corporatism, Pluralism, and Democracy: Toward a Deliberative Theory of Bureaucratic Accountability", *Governance: An International Journal of Policy and Administration*. 14 (№ 2): 151-167.

Niskanen, W.A. 1994. *Bureaucracy and Public Economics* Cheltenham: Edward Elgar.

Eisenstadt, S. N. 1963. "Bureaucracy and Political Development". In: *Bureaucracy and Political Development*. Princeton: Princeton University Press.

Osborn, D., Gaebler, T. 1992. *Reinventing Government. How the Entrepreneurial Spirit is Transforming the Public Sector*. New York.

Haque, M.S. 2000. "Significance of Accountability under the New Approach to Public Governance", *International Review of Administrative Sciences*. 66: 601-609.

Frederickson, H. G. 1997. *The Spirit of Public Administration*. San Francisco, CA: Jossey-Bass.

Kettl, D.F. 2012. *The Politics of the Administrative Process*. Washington, DC: SAGE: 220-221.

Smorhunov L.V. 2001. "A network approach to politics and governance", *Polytycheskye yssledovaniya*, 3: 103-112 (in Russian)

Castells, M. 2000. "Toward a Sociology of the Network Society", *Contemporary Sociology*, 29 (№ 5): 696.

Smorhunov, L.V. 2009. "The concept of "state abilities", constructivism and the development of the theory of public administration", *Public Administration in the 21st Century: Traditions and Innovations: Intern. 6 Conference Proceedings* Faculty of Public Administration, Moscow State University M.V. Lomonosova (29-31.05.2008) Moscow: 403-419 (in Russian)

Kjcer, A.M. 2004. *Governance*. Cambridge: Polity Press.

DOI: 10.26565/2220-8089-2019-35-05

УДК: 321:304(316.3)

Кисельова Валентина Анатоліївна

аспірантка,

Харківський національний
університет імені В. Н. Каразіна,

майдан Свободи, 4, Харків, 61022,

kiselevavalentina8@gmail.com;

<http://orcid.org/0000-0003-4503-7547>

ДОСЛІДЖЕННЯ ФЕНОМЕНА ІДЕНТИЧНОСТІ: ТЕОРЕТИЧНИЙ РІВЕНЬ

Аналізуються класичні та сучасні теорії ідентичності, такі як концепт самоідентичності Е. Гіденса, соціальної ідентичності І. Гофмана, нерефлексивної ідентичності М. Фуко, теорія політики визнання та соціальної уявленості Ч. Тейлора, концепція уявлених спільнот Б. Андерсона, «використання Іншого» та ексклюзивної ідентичності І. Ноймана.

За результатами аналізу визначені методологічні реперні точки для концептуалізації поняття ідентичності. Запропоновано розглядати феномен ідентичності в якості мультирівневого конструкту, а також розроблено принципи типологізації поняття ідентичності. Відповідно до цієї типологізації виділено онтологічний (особиста ідентичність) та соціальний (колективна ідентичність) виміри феномена. Зазначено, що особиста ідентичність, окрім того що безпосередньо пов'язана з емоціями, є результатом особистого досвіду індивіда. У той час як колективна ідентичність – феномен соціального рівня, уявне усвідомлення існування спільноти, яка поділяє спільні для індивіда інтереси/цінності. В якості типів особистої ідентичності проаналізовано рефлексивну, коли індивід питає себе «з ким я себе співвідношу/хочу співвідносити?», та нерефлексивну – індивід невідомо відтворює певні практики, шаблони поведінки – форми феномена. В рамках колективної ідентичності запропоновано розрізняти ідентичність відповідно до інституційного рівня (регіональна/локальна або національна/державна), а також за атрибутами соціальної групи (етнічна, расова, мовна, гендерна тощо).

Наголошено на подальшій перспективі дослідження соціальної ідентичності саме крізь призму інституційного рівня. Зокрема, в якості важливого аспекту вивчення виділено таке дослідницьке питання: яким чином особливості відтворення певних формальних та неформальних практик впливають на формування та «оновлення»/реконстеляцію регіональної та національної ідентичностей.

Ключові слова: ідентичність, соціальна ідентичність, політика ідентичності, соціальний конструкт, політика визнання.

Киселева Валентина Анатольевна

аспірантка,
Харьковский национальный
университет имени В. Н. Каразина,
площадь Свободы, 4, Харьков, 61022,
kiselevavalentina8@gmail.com,
<http://orcid.org/0000-0003-4503-7547>

ИССЛЕДОВАНИЕ ФЕНОМЕНА ИДЕНТИЧНОСТИ: ТЕОРЕТИЧЕСКИЙ УРОВЕНЬ

Анализируются классические и современные теории идентичности, такие как концепт самоидентичности Е. Гидденса, социальной идентичности И. Гофмана, нерефлексивной идентичности М. Фуко, теория политики признания и социальной вообразимости Ч. Тейлора, концепция вообразимых сообществ Б. Андерсона, теория «использования Другого» и эксклюзивной идентичности И. Ноймана.

В результате анализа определены методологические реперные точки для концептуализации понятия идентичности. Предложено рассматривать феномен идентичности в качестве мультиуровневого конструкта, а также разработаны принципы типологизации понятия идентичности. Согласно этой типологизации выделены онтологический (личная идентичность) и социальный (коллективная идентичность) измерения феномена. Отмечено, что личная идентичность, помимо того что она непосредственно связана с эмоциями, является результатом личного опыта индивида. В то время как коллективная идентичность – феномен социального уровня, мысленное осознание существования сообщества, которое разделяет общие для индивида интересы/ценности. В качестве типов личной идентичности проанализировано рефлексивную, когда индивид спрашивает себя «с кем я себя соотношу/хочу соотносить?», и нерефлексивную – индивид бессознательно воспроизводит определенные практики, шаблоны поведения – формы феномена. В рамках коллективной идентичности предложено различать идентичность в соответствии с институциональным уровнем (региональная/локальная или национальная/государственная), а также по атрибутам социальной группы (этническая, расовая, языковая, гендерная и т.д.).

Отмечена важность дальнейшей перспективы исследования социальной идентичности именно через призму институционального уровня. В частности, в качестве важного аспекта изучения выделен следующий исследовательский вопрос: каким образом особенности воспроизведения определенных формальных и неформальных практик влияют на формирование и «обновление»/реконстеляцию региональной и национальной идентичности.

Ключовые слова: идентичность, социальная идентичность, политика идентичности, социальной конструкт, политика признания.

Valentyna Kyselova

PhD Student,

V. N. Karazin Kharkiv National University,

4, Svoboda Sq., Kharkiv, 61022

kiselevavalentina8@gmail.com,

<http://orcid.org/0000-0003-4503-7547>

IDENTITY PHENOMENON RESEARCH: THEORETICAL LEVEL

Classical and modern theories of identity, such as E. Giddens concept of self-identity, social identity of I. Hoffmann, non-reflective identity of M. Foucault, the theory of recognition and social imaginary of C. Taylor, the concept of imaginary communities of B. Anderson, the theory of «using the Other» and the exclusive identity of I. Neumann are analyzed.

As a result of the analysis, methodological benchmark principles for the conceptualization of identity phenomenon are defined. It is suggested to consider the phenomenon of identity as a multi-level construct, also, the principles of identity typology are developed. According to this typology, ontological (personal identity) and social (collective identity) dimensions of the phenomenon are distinguished. It is admitted that personal identity, in addition to being directly connected with emotions, is the result of an individual's personal experience. Meanwhile collective identity is a phenomenon of a social level, mental awareness of the existence of a community that shares common for an individual interests/values. As types of personal identity, the reflective, when the individual asks himself «whom I relate to/ want to relate myself to?», and non-reflective – the individual unconsciously reproduces certain practices, patterns of behavior – forms of the phenomenon are analyzed. Within the framework of collective identity, it is suggested to distinguish between identities according to the institutional level (regional/local or national/state), as well as according to the attributes of a social group (ethnic, racial, linguistic, gender, etc.).

The attention is drawn to the further perspective of the social identity study precisely through the prism of the institutional level. In particular, the following research question is identified as an important aspect of the further research: how the features of the reproduction of certain formal and informal practices affect the formation and «renewal»/reconstitution of regional and national identities.

Key words: *identity, social identity, identity policy, social construct, recognition policy.*

Сьогодні феномен ідентичності є наріжним камнем не просто сучасної політики, а й соціально-політичного життя в цілому. Так, наприклад, у нещодавньому есе Ф. Фукуяма саме через підйом політики ідентичності пояснює кризу ліберальних демократій та посилення авторитаризму, більше того, приписує «тріумфу ідентичності» такі, здавалось би, геополітичні несподіванки як Брекзїт та перемогу Д. Трампа на президентських виборах у США (Фукуяма 2018). Ззначаючи, що сьогодні політика меншою мірою визначається економічними чи ідеологічними проблемами, Фукуяма акцентує увагу на тому, що «... політичні лідери мобілізують послідовників навколо ідеї про те, що їхня гідність була принижена і має бути відстоєна» (Фукуяма 2018). Наразі навіть традиційний лівий та правий ідеологічний «порядок денний» пере-

спрямував свій фокус на питання, пов'язані з ідентичністю (ця теза, до речі, надзвичайно резонує з концепцією політики визнання Ч. Тейлора): ліві концентрують свою увагу на відстоюванні інтересів найрізноманітніших маргінальних груп (мігранти, біженці, жінки, представники ЛГБТ-спільноти тощо), праві, навпаки, вбачають своє головне завдання у захисті традиційної національної ідентичності, що безпосередньо пов'язана з питаннями релігійної, етнічної, культурної приналежності.

Виходячи з цього, Фукуяма виділяє такі показові тенденції:

1. *Принцип загального й рівного визнання мутував у заклики до особливого визнання.* Меншини відстоюють свою окрему ідентичність як особливі групи з власною свідомістю, традиціями тощо. Звичайно, це призводить до фрагментації суспільств та посилення дезінтеграційних тенденцій.

2. Заклик до особливого ставлення спричинив появу так званих «*ображених громадян*» у достатньо розвинених демократичних державах це зазвичай середній клас, який сьогодні боїться втратити свій статус через привілеї, які отримали раніше «невидимі» класи).

3. Усе це свідчить про те, що *причини будь-яких проблем сприймаються скрізь призму ідентичності*. Наприклад, економічні проблеми часто сприймаються людьми як втрата ідентичності, аніж як втрата ресурсів тощо (Фукуяма 2018).

Саме так ідентичність стає вразливим місцем, у яке цілять політичні технології та політичне конструювання; перетворюється у явище, яке визначає як локальні, так і глобальні політичні події. Україна має досить ілюстративні приклади такого цілеспрямованого маніпулювання проблемою ідентичності, а також кейси, коли фактор ідентичності став детермінантою визначальних подій. Передусім, спекулювання на питанні наявності окремої ідентичності Донбасу стало одним із факторів, який у 2014 році уможливив початок україно-російського протистояння (Sasse 2018; Giuliano 2018; Работягова і Кисельова 2016: 100).

Із нещодавніх прикладів можна також навести «феномен Зеленського» і взагалі кампанію президентських виборів 2019 року. Так, військово-мобілізаційна риторика П. Порошенка «Армія. Мова. Віра» – це наочна ілюстрація того, як апеляція до захисту національної ідентичності може бути ядром виборчої кампанії. І наскільки подібна ставка на правий націоналізм виявилась не достатньо ефективною порівняно з лівим «мультикультурним» дискурсом В. Зеленського, який апелював до множинної плюралістичної ідентичності українців (до російськомовних українців, так само як і до україномовних, мешканців як східних, так і західних, центральних, південних регіонів).

Дострокові парламентські вибори 2019 р. також продемонстрували цікаві тенденції, пов'язані з ідентичністю. Наприклад, що Донбас дійсно має кардинально відмінні політичні уподобання порівняно з іншими регіонами України і в певному сенсі «ностальгує» за «Партією регіонів»: партія «Опозиційна платформа – за життя» (ОПЗЖ) перемогла лише у Донецькій та Луганській областях, набравши вдвічі більше голосів за «Слугу народу»; більша кількість переможців у одномандатному окрузі – також представники ОПЗЖ чи «Опозиційного

блоку» (Горбатенко 2019). Політичні переваги – один із важливих маркерів як загальнонаціональної, так і регіональної ідентичності. Саме тому настільки відмінний електоральний вибір Донбасу – це додатковий аргумент пильніше дослідити питання наявності консolidованої регіональної ідентичності Сходу. Ще один кейс вартий уваги в контексті парламентських виборів 2019 – це скандал з фейковим ЛГБТ-парадом, який став частиною виборчої гонки в Слов'янську (Бігунов 2019). Повідомлення у ЗМІ про те, що один із кандидатів, діючий мер Слов'янська Вадим Лях, у разі перемоги дозволить проведення першого у місті параду для захисту прав сексуальних меншин, стало ефективною зброєю для збільшення його антирейтингу на користь підтримки його конкурентів (Бігунов 2019). Такий ефект став можливим через наявність гендерних стереотипів серед мешканців міста та негативне сприйняття ЛГБТ-меншин як «чужої», ворожої до їхньої ідентичності спільноти.

Наведені приклади – показовий доказ того, що феномен ідентичності потребує ретельного вивчення і переосмислення. Вочевидь, сучасне втілення ідентичності значно еволюціонувало порівняно з класичним виключно психологічним визначенням Е. Еріксона як властивості психіки індивіда, розширило межі свого впливу на політику, економіку та культуру. Відповідно, головна мета статі – концептуалізувати феномен ідентичності на теоретичному рівні, спираючись на класичні та сучасні підходи дослідження.

Аналізуючи теоретичні підходи до визначення ідентичності, передусім варто виокремити концепцію англійського соціолога Е. Гіденса. В якості відправної точки аналізу ідентичності вчений спирається на тезу, що у сучасному світі пізнього модерну внутрішньо особистісні трансформації взаємозалежні і тісно взаємопов'язані з інституційними змінами. Ця теза – найважливіший теоретичний момент, який вводить феномен ідентичності у соціоконструктивістське поле аналізу, що відрізняє *класичний соціологічний підхід дослідження ідентичності* (серед інших концепцій у цьому блоці варто згадати теорію соціального конструювання ідентичності П. Бергера і Т. Лукмана, соціальної ідентичності І. Гофмана тощо).

У своєму аналізі Гіденс акцентує увагу на особистісному «Я» індивіда, саме тому він використовує поняття «самоідентич-

ність» («self-identity»). За сучасних умов модерніті (концепт, який пропонує Гіденс для визначення сучасного типу суспільства на протипагу традиційному) самоідентичність – це «рефлексивне розуміння своєї біографії індивідом»; вона визначається рутинізованими практиками або «стилем життя», безліччю повсякденних виборів, які робить індивід (Giddens 1991: 5-6). Учений зазначає, таким чином, що ідентичність індивіда стає об'єктом постійного безперервного вибору зразка поведінки, його прийняття, відторгнення і зміни в результаті оновлення (Giddens 1991: 218). Тобто, згідно з Гіденсом, по-перше, самоідентичність – гнучка, «плинна», вона постійно змінюється; по-друге, це рефлексивний проект, за який відповідає сам індивід; по-третє, фактично самоідентичність вирішує проблему існування індивіда в умовах безлічі варіантів пізнього модерну; і саме тому, по-четверте, домінування питань ідентичності в сучасному суспільстві є як наслідком, так і причиною змін на інституційному макрорівні.

Якщо у Гіденса індивід не просто рефлексує з приводу своєї ідентичності, а ще й самостійно її створює, французький філософ і соціолог М. Фуко, навпаки, вважає ідентичність індивіда – нерелексивним об'єктом конструювання і моделювання влади, інструментом постійного і зростаючого контролю. Виходячи з програмної тези «влада взяла на себе функцію завідувати життям», Фуко зазначає, що індивід формується безліччю режимів, в результаті ігор влади різного роду, коли влада проникає в саму сутність людини, її поведінку, дії, процеси навчання і повсякденне життя (Фуко 1996).

Особливу увагу у своїх дослідженнях Фуко приділяв сексуальній ідентичності, зазначаючи, що «влада в сучасних суспільствах править сексуальністю на манер закону і суверенітету» (Фуко 2002) (спираючись на цей принцип, а також постулюючи, що влада використовує приватні, інтимні, емоційні переживання суб'єкта, американський філософ Дж. Батлер має дуже цікаве дослідження конструювання гендерної ідентичності). У цілому відповідно до підходу М. Фуко, індивід – це суб'єкт, який не існує поза дискурсивними практиками та владними відносинами. Саме тому ідентичність – це «відчуття себе кимось» унаслідок впливу тілесних дисциплін і культурних практик; ідентичність обмежує людину – вона відчуває свої почуття як власні, але це лише форма участі у власному підкоренні (Фуко 2002).

До цього часу ми розглянули базові теорії індивідуальної ідентичності в якості онтологічного відчуття індивіда «я є кимось у цьому житті». Тепер проаналізуємо теорії колективної ідентичності, а саме відчуття приналежності індивіда до певних соціальних груп («я є кимось у суспільстві»), і відповідно, особливості типізації індивіда на основі атрибутів соціальної групи, до якої він належить.

Розпочати аналіз соціального виміру ідентичності варто зі вже класичного і надзвичайно вагомого у суспільних науках поняття британського вченого Б. Андерсона «уявлені спільноти». Хоча Андерсон в однойменній праці не досліджує ідентичність як таку, він виокремлює фундаментальний принцип – «уявленості» – який, на нашу думку, визначає будь-які форми і прояви колективної соціальної ідентичності. Так, Андерсон характеризує націю як «уявне політичне співтовариство, і уявляється воно як щось неминуче обмежене, але в той же час суверенне» (Андерсон 2016: 47). Під уявністю мається на увазі та обставина, що члени будь-якої спільноти ніколи не знають один одного особисто, ніколи не зустрічаються з усіма членами або навіть чують про них, проте «в свідомості кожного з них живе образ їхньої спільноти» (Андерсон 2016: 47). Тобто справжньої (фізичної, матеріальної) спільноти між людьми не існує, це – конструкт. І, ототожнюючи себе з певною спільнотою (внаслідок чого формується певний тип соціальної ідентичності), людина має уявне усвідомлення, що в абстрактних межах цієї спільноти існують інші люди з такими ж інтересами/цінностями. Саме це, за Андерсоном, означає сприймати себе в якості члена спільноти.

У канадського філософа Ч. Тейлора є схоже поняття – *соціальна уявленість* (*social imaginary*), проте він використовує цю категорію у більш широкому сенсі, яка включає: сприйняття індивідом свого існування у суспільстві, сприйняття свого співіснування з іншими членами суспільства, свої очікування відносно суспільства, нормативні правила відносно суспільства, а також образи, на яких ці правила засновані (Тейлор 2004: 23). Іншими словами, соціальна уявленість – це певний апріорний фон, а також стан свідомості індивідів, які уможливають існування спільних соціальних практик та спільних уявлень щодо легітимності тих чи інших явищ суспільства. Соціальна уявленість виконує надзвичайно важливу функцію «склеювання», оскільки

суспільство як таке може існувати лише якщо існують загальні уявні значення, які розділяють усі члени спільноти.

Важливе доповнення до уявленості як основоположного принципу колективної ідентичності вносить концепція ексклюзивної (відмежованої) ідентичності норвезького політолога І. Ноймана. Вчений зазначає, що колективні ідентичності у своїй основі конструюються не лише уявним матеріалом, але й матеріалом, що знаходиться поза них, і з яким вони постійно «імпліцитно порівнюються» (Нойман 2004: 14). Тобто колективні ідентичності завжди мають зовнішні компоненти, і ці компоненти – нашарування пластів «Інших». Виходячи з неошміттінських позицій, Нойман пояснює: колективні ідентичності існують завдяки тому, що вони відділяють одну групу людей від іншої за допомогою певних маркерів (Нойман 2004: 14-15). Цю тезу Нойман дуже переконливо обґрунтовує, аналізуючи формування європейської ідентичності завдяки її відмежуванню від «Інших» – Турції та Росії. Ще один вагомий момент у концепції Ноймана – це *прикладна функція* колективної ідентичності, коли спільна ідентичність стає приводом, мотивацією до певної дії: «Розповідаючи групі людей, хто вони такі і як мають діяти люди цього конкретного типу, можна зв'язати їх воедино та забезпечити колективну діяльність» (Нойман 2004: 15). Саме так колективна ідентичність стає у певному сенсі типом виробничої сили, що структурує соціальне поле і спрямовує до виконання тих, а не інших дій.

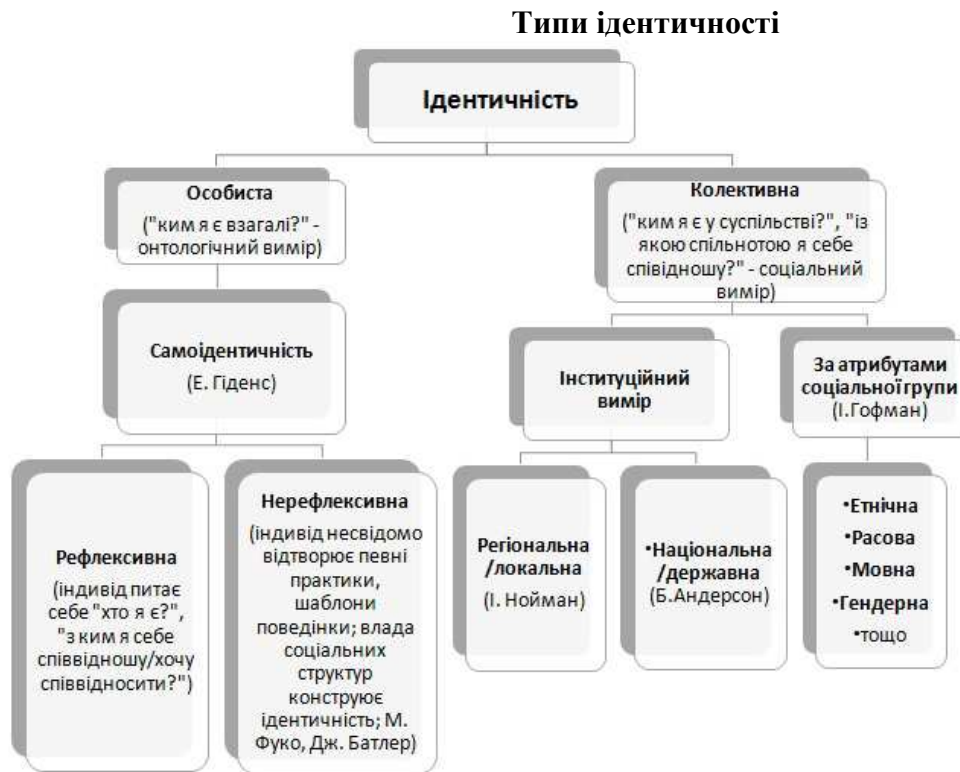
У згаданого вище канадського вченого Ч. Тейлора є дещо модифікована концепція того, як «Інший» визначає формування соціальної ідентичності, яка, на наш погляд, складає логічний розвиток теорії І. Ноймана. Тейлор має схожу до наведеної вище позиції Ф. Фукуями – сьогодні центральною проблемою політики є вимога визнання різних груп. І ця проблема виникає саме тому, що «Інший» не визнає або недостатньо визнає існування і «повноцінність» відмінної від «Іншого» ідентичності. «... Наша ідентичність частково формується за допомогою визнання або його відсутності, часто завдяки невірному визнанню іншими, і тому особа або група людей можуть зазнати реальної шкоди, реальних викривлень, якщо інші люди, або суспільство навколо них, віддзеркалюють їхній обмежений або принижуючий, або меншовартісний образ» (Тейлор 2004: 29). Подібне невизнання може

бути розцінене як форма тиску або неповаги і спричинити активізацію протестних маршів, антидержавних рухів, стати каталізатором розвитку сепаратистських настроїв тощо (подібна політика невизнання, на нашу думку, стала однією з причин підтримки бойовиків мешканцями Сходу в ході збройного протистояння на Донбасі).

Нарешті, розглянувши базові підходи до визначення ідентичності, можна побачити, що насправді ідентичність варто досліджувати в якості мультирівневого конструкту. Виходячи з цього, для комплексного мультирівневого вивчення цього феномена, ми пропонуємо таку типологізацію (див. *Схему 1*).

Відповідно до цієї типологізації, на базі проаналізованих концепцій, ми виділяємо онтологічний (особиста ідентичність) та соціальний (колективна ідентичність) виміри феномена. Особиста ідентичність, окрім того що безпосередньо пов'язана з емоціями, є результатом особистого досвіду індивіда; у той час як колективна ідентичність – феномен соціального рівня, уявне усвідомлення існування спільноти, яка поділяє спільні для індивіда інтереси/цінності. Особисту ідентичність можна поділи на рефлексивну, коли індивід питає себе «з ким я себе співвідношу/хочу співвідносити?», та нерефлексивну – індивід несвідомо відтворює певні практики, шаблони поведінки – форми феномена. В рамках колективної ідентичності ми пропонуємо розрізняти ідентичність відповідно до інституційних рівнів (регіональна/локальна або національна/державна), а також згідно з атрибутами соціальної групи (етнічна, расова, мовна, гендерна тощо).

У сучасних умовах саме ідентичність є одним із ключових факторів, що визначає соціально-політичні зміни і перетворення. З одного боку, в епоху модерніті, коли суспільство стає глобальним, але залишається фрагментованим, «розпорошеним» і невизначеним, пошук і формування самоідентичності індивіда стає ваговою детермінантою мікрорівня, що визначає макрорівневі інституційні зміни. З іншого боку, колективна ідентичність як ототожнення з уявною спільнотою, що поділяє спільні для індивіда інтереси і цінності, перетворюючись на інструмент структурування соціального поля, стає «фільтром» та мобілізаційною, рушійною силою колективних соціальних дій.

Відповідно, незважаючи на те, що наразі у науковому дискурсі поняття ідентичності є досить семантично перевантаженим, воно має широкий пояснювальний потенціал. Враховуючи наскрізну природу феномена ідентичності, ми вважаємо, що це поняття варто аналізувати з точки зору мультирівневого конструкту. Особливу подальшу перспективу дослідження соціальної ідентичності ми вбачаємо крізь призму інституційного рівня. Запровадження інституційного виміру (співвідношення або відтворення індивідом певних практик) здатне ефективно вирішити питання «плаваючих меж» сучасного суспільства (коли, наприклад, географія стає невизначальним фактором). Зокрема, в якості важливого аспекту вивчення ми можемо поставити таке дослідницьке питання: яким чином особливості відтворення певних формальних та неформальних практик (локальних і загальнодержавних) впливають на формування та «оновлення»/реконструкцію регіональної та національної ідентичностей.

ЛІТЕРАТУРА

Фукуяма, Френсис. 2018. "Против политики идентичности". URL: <http://sg-sofia.com.ua/protiv-politiki-identichnosti-fukuyama>

Sasse, Gwendolyn and Lackner, Alice. 2018. "War and identity: the case of the Donbas in

Ukraine". URL: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/1060586X.2018.1452209?scroll=top&needAccess=true>

Giuliano, Elise. 2018. "Who supported separatism in Donbas? Ethnicity and popular opinion at the start of the Ukraine crisis". URL: <https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/1060586X.2018.1447769?redirect=1>

Работягова, Ирина і Кисельова, Валентина. 2016. "Гетерогенність пострадянського габітусу на прикладі збройного конфлікту Слов'янська: методологічні рамки дослідження", *Вісник ХНУ імені В. Н. Каразіна, серія "Питання політології"*. Вип. 29: 99-103.

Горбатенко, Сергей. 2019. "Новые люди, старые силы: кого ведет в раду донецкая область". URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/na-donbas-obraly-prorosijskykh-politykiv/30069572.html>

Бигунов, Денис. 2019. "Гомофобия выборов в Славянске". URL: <http://novosti.dn.ua/article/7394-gomofobyva-vyborov-v-slavyanske>

Giddens, Anthony. 1991. *Modernity and Self-Identity: Self and Society in the Late Modern Age*. Stanford: Stanford University Press.

Фуко, Мишель. 1996. *Воля к истине: по ту сторону знания, власти и сексуальности. Работы разных лет*. Москва: Касталь.

Фуко, Мишель. 2002. *Интеллектуалы и власть: статьи и интервью, 1970–1984: В 3 частях*. Москва: Праксис.

Андерсон, Бенедикт. 2016. *Воображаемые сообщества. Размышления об стоках и распространении национализма*. Москва: Кучково поле.

Taylor, Charles. 2004. *Modern social imaginaries*. Durham: Duke University Press.

Нойман, Ивэр. 2004. *Использование “Другого”:* *Образы Востока в формировании европейских идентичностей*. Москва: Новое издательство.
Тейлор, Чарльз. 2004. *Мультикультуралізм і “Політика визнання”*. Київ: Альтерпрес.

REFERENCES

Fukuiama F. 2018. “Against Identity Politics”, *Strategic Group Sofia*. URL: <http://sg-sofia.com.ua/protiv-politiki-identichnosti-fukuyama> (in Russian)
Sasse G., Lackner A. 2018. “War and identity: the case of the Donbas in Ukraine”. URL: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/1060586X.2018.1452209?scroll=top&needAccess=true>
Giuliano E. 2018. “Who supported separatism in Donbas? Ethnicity and popular opinion at the start of the Ukraine crisis”. URL: <https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/1060586X.2018.1447769?direct=1>
Rabotiahova I., Kyselova V. 2016. “Heterogeneity of the post-Soviet habitus on example of the Slov’yansk armed conflict: a methodological framework for the study”, *Visnyk KhNU Imeni V. N. Karazina Seriiia “Pytannia Politolohii”*. Вип. 29: 99-103. (in Ukrainian)

Horbatenko S. 2019. “New people, old powers: whom the Donetsk region leads to the Rada”. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/na-donbas-obraly-prorosijskykh-politykiv/30069572.html> (in Russian)
Byhunov D. 2019. “Homophobia of elections in Slavyansk”. URL: <http://novosti.dn.ua/article/7394-gomofobyva-vyborov-v-slavyanske> (in Russian)
Giddens A. 1991. *Modernity and Self-Identity: Self and Society in the Late Modern Age*. Stanford: Stanford University Press.
Fuko M. 1996. *The will to truth: beyond knowledge, power and sexuality. Works of different years*. Moscow: Kastal. (in Russian)
Fuko M. 2002. *Intellectuals and power: articles and interviews, 1970–1984: In 3 parts*. Moscow: Praksys. (in Russian)
Anderson B. 2016. *Imaginary community. Reflections on the origins and spread of nationalism*. Moscow: Kuchkovo pole. (in Russian)
Taylor Ch. 2004. *Modern social imaginaries*. Durham: Duke University Press.
Noiman Y. 2004. *Use of the “Other”: Images of the East in the formation of European identities*. Moscow: Novoe izdatelstvo. (in Russian)
Teilor Ch. 2004. *Multiculturalism and the “Politics of recognition”*. Kyiv: Alterpres. (in Ukrainian)

DOI: 10.26565/2220-8089-2019-35-06
УДК 35.073.533:316.346.2

Olena Bakumenko

Associate Professor, PhD in Historical Science
Ukrainian Engineering Pedagogics Academy,
Universitetska Street, 16, Kharkiv, 61003,
bakumenkolena1974@gmail.com,
<https://orcid.org/0000-002-3108-6324>

Olga Kashaba

Associate Professor, PhD in Historical Science
Ukrainian Engineering Pedagogics Academy,
Universitetska Street, 16, Kharkiv, 61003,
olga.kashaba@ukr.net,
<https://orcid.org/0000-002-0616-145X>

Iryna Shcherbyna

Associate Professor, PhD in Historical Science
Ukrainian Engineering Pedagogics Academy,
Universitetska Street, 16, Kharkiv, 61003,
shcheririna63@gmail.com,
<https://orcid.org/0000-003-3007-2446>

GENDER EQUALITY IN UKRAINE: ANALYSIS OF LEGALS ACTS

Today, in most countries, the equal legal status of women and men, as well as the equal opportunity to execute it in society, that is, gender equality, has long been a commonplace in public discourse and politics. In Ukraine, equality between men and women is declared at the constitutional level, which testifies to the approach of the Ukrainian state and civil society to the European and world level of solving gender problems.